

"... Bu, azərbaycanlıların meyitidir. Onları erməni faşistləri öldürüblər. Bu insanları tanımaz, eybəcər hala erməni başkəsenləri, cəladları salıb... Bunları özlerini dünyanın qədim, sivil xalqı adlandıran erməni vəhşiləri törədiblər...". Bu ürəkəğrıdan sətirler dili dilimizdən, dini dinimizdən olmayan litvalı jurnalist Riçard Lapaitisin 1992-ci ildə 20 yaşında iken Xocalı soyqırımını işıqlandırmaq üçün Azərbaycana gelişindən sonra gördüklərinin təsiri altında yazdığı və Litvanın rəsmi "Respublika" qəzetində çap etdirdiyi məqaləsindən götürüblər...

Riçard Xocalı soyqırımının dünyada tanınmasını qarşısına məqsəd kimi qoyub və mübarizəsini bu gün də davam etdirir. O deyir: "İstəyirəm ki, bütün dünya erməni vəhşiliyi, faşizmi haqqında bilsin. Buna görə də Xocalı soyqırımının şahidi olan bütün jurnalistləri vicdanının səsinə dinləməyə, gözləri ilə gördüklərini danışmağa, mediada yayınlamağa çağırıram..."

Bəli, o zaman bu faciəni gözləri ilə görənler çox oldu, lakin heç kəsi

şəhər qəbiristanlığı ermənilər tərəfindən tamamilə barbarlığa məruz qalıb. Bu məzarlıqda bir dənə də olsun salamat qəbir qoymayıblar. Hətta, Cəbrayıl qəbiristanlığında insan qalıqları olan açıq çalalara da rast gəlmək olar.

Bəs görəsən, özünə insan deyən bu varlıqlar niyə belə vəhşilik törədib, gərəşənlik ediblər? Əlbəttə, cavab sadədir və hər kəsə aydındır. Məqsəd bu torpaqlardan azərbaycanlı izini silmək olub. Planlı şəkildə evləri, məscidləri,

ləri təhlükəsiz şəkildə, atəşə məruz qalmadan rahatlıqla, bütün əşyalarını götürərək tərk etmişdilər. Azərbaycan ordusu onlara ərazini tərk etmək üçün bütün şəraiti yaratmışdı. 1993-cü ildə rayonun azərbaycanlı əhalisi isə oradan zorakılıqla qovulmuşdu. Bəziləri ayaqyalın, piyada dağ yolları ilə qaçıb erməni təcavüzkarlarından xilas olmağı bacarsa da, 500-dən artıq dinc sakin həlak olmuşdu. Yüzlərlə insan girov götürülmüşdü ki, onların çoxunun taleyi hələ də məlum deyil. Yeri gəlmişkən deyək ki, son dövr danışılarda, mötəbər tədbirlərdə Ermənistanın işğal zamanı əsir götürülmüş insanların aqibəti və kütləvi məzarlıqlarla bağlı məsələ qaldırılır. Dövlət başçısı bu məsələləri diqqətdə saxlayır. Ermənilər isə həmişə olduğu kimi, bu məsələdə də susmağa üstünlük verirlər. Beləliklə, dəyə bilirik ki, Ağdaban

ERMƏNİ VANDALLIĞI: cəzasız qalan cinayətlər

Ağdaban faciəsindən 30 il ötür

gənc Riçard qədr təsirləndirmədi, heç kəsin vicdanını onunku qədr acıtmadı...

Xocalı faciəsi ermənilərin iki yüz ildən bəri azərbaycanlılara qarşı törətdikləri silsilə faciələrin davamı idi. Elə bu faciədən sonra törədilən qətləmlər da tariximizin acı səhifəsi kimi bu gün də ürəkləri ağrıtmaktadır. Belə qırğınlar isə çox olub. Hələ Kəlbəcər işğalından bir il öncə baş verən Ağdaban, Qaradağlı qətləmləri kimi...

Ağdaban kəndi rayonun Ağdaban çayının sağ sahilində, Ağdaban dağının yamacında, Murovdağ silsiləsinin cənub ətəyində yerləşir. 1992-ci il aprelin 7-dən 8-nə keçən gecə Ermənistan silahlı birləşmələri separatçı erməni quldur dəstələrinin köməyi ilə Ağdaban və Çayqovuşan kəndlərinə hücum etdilər. Kəndə soxularaq 130-dan çox evi tamamilə yandırdı, 779 nəfər dinc sakinə divan tutdular, 70 nəfər qətlə yetirdi, 8 nəfər 90-100 yaşlı qoca, 2 azyaşlı uşaq, 7 qadın diri-diri yandırıldı.

Ermənilər insanlığa ləkə olan növbəti cinayəti isə Xocavənd rayonunun ən qədim yaşayış məntəqələrindən biri olan Qaradağlı kəndində həyata keçirdilər. 1992-ci il fevralın 17-də Ağdaban faciəsindən bir qədər əvvəl erməni silahlı birləşmələri bu kəndi yerlə-yeksan etmiş, 68 nəfəri qətlə yetirmişdilər. 1993-cü ilin aprelinde isə Kəlbəcər rayonunun Başlıbel kəndində kütləvi qırğın törədilmişdi.

Ermənilərin xalqımıza qarşı törətdiyi faciələrdən danışarkən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev deyib ki, biz şəhidlərimizi, Xocalı qurbanlarını, dağıdılmış şəhərlərimizi, qəbirləri, təhqir edilmiş məscidləri unuda bilmərik: "Ermənilər Azərbaycan xalqının başına bir çox müsibətlər gətirib, Xocalı soyqırımını kimi qanlı hadisələr törədiblər. Bu cür hadisələr çoxdur, biz Ağdaban, Daşaltı, Qaradağlı kimi faciələri qeyd edə bilərik..."

Bu gün işğaldan azad olunmuş ərazilərin mövcud vəziyyəti erməni vəhşiliyinin hüduzsuzluğunu bir daha aydın göstərir. Ermənistan hakimiyyəti əzəli ata-baba torpaqlarımızı işğal altında saxladığı onilliklərdə yalnız yaşayış məntəqələrini deyil, məzarlıqları da dağıdıb vıran qoyublar. Vəhşiliyin, nifrətin və vandalizmin tam mənzərəsi isə həmin ərazilərin işğaldan azad edilməsindən sonra bizə, eləcə də dünyaya bütün çıpaqlığı ilə aydın oldu. Əlbəttə ki, belə miqyasda dağıntılar müharibə zamanı törədilə bilməzdi. Cinayətkar, talançı və işğalçı ermənilər bu vəhşilikləri 30 illik işğal dövründə törətmişdilər. Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı və Ağdam bölgələrində müharibə dövründə ermənilər evləri, binaları sökərək talançılıq, soyğunçuluq törədiblər. Bu ərazilərdəki qəbiristanlıqlar da eyni aqibətlə üzleşib. Belə ki, qəbir daşları ermənilər tərəfindən dağıdılıb, məzar daşlarının bir qismi Ermənistanla aparılıb. Doğma torpaqlarına qayıdan azərbaycanlılar əzizlərinin, valideynlərinin, dostlarının məzarlarını ziyarət etmək istədikdə aydın olub ki, daşların çoxu məhv edilib və ya talanıb. Məsələn, işğaldan azad edilmiş Cəbrayılın

qəbirləri dağıtmaqda öz çirkin niyyətlərini həyata keçirmək istəyiblər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev işğaldan azad edilmiş ərazilərdə törədilmiş erməni vandalizmini bütün dünyaya göstərmək üçün silsilə tədbirlərin keçiriləcəyini çıxışlarında dəfələrlə dilə gətirib. Müzəffər Ali Baş Komandan Kəlbəcər rayonuna səfəri zamanı bildirib ki, erməni vandallarının törətdikləri göz qabağındadır: "Amma onların himayədarları bunu görmək istəmirlər. Amma bunu görməlidirlər və görəcəklər. Bunu onlara göstərəcəyik". Dövlət başçısı daha sonra vurğulayıb: "Bizim bütün şəhərlərimiz yerlə-yeksan edilib, bütün tarixi abidələrimiz, məscidlərimiz ermənilər tərəfindən ya tam dağıdılıb, ya da təhqir olunub. 67 məsciddən 65-i tamamilə dağıdılıb, qalan yarıdağılmış məscidlərdə mənfur düşməni bizi təhqir etmək üçün, bütün dünya müsəlmanlarını təhqir etmək üçün heyvan saxlayırdı, inək, donuz saxlayırdı. Mən əminəm ki, dünya müsəlmanları buna adekvat reaksiya verəcəklər. Mən bir çox müsəlman ölkələrindən bu məsələ ilə bağlı məktublar alıram. Biz işğal dövründəki erməni vəhşiliyi ilə bağlı, erməni faşizmi ilə bağlı əməli işlər aparırıq, bütün dünyanı məlumatlandırırıq və məlumatlandıracağıq".

Ümumiyyətlə, Dağlıq Qarabağ ərazisinin və onun ətrafındakı 7 inzibati rayonun Ermənistanın işğalına məruz qalması nəticəsində mədəniyyət abidələrimiz də yerlə-yeksan edilib. Statistika əsasən, demək olar ki, işğal nəticəsində Azərbaycana aid 500 tarixi-memarlıq abidəsi, 100-dən çox arxeoloji abidə, minlərlə əsərin qorunduğu 22 muzey, 4 rəsm qalereyası, 4,6 milyon kitab və əlyazma saxlanılan 927 kitabxana, 85 incəsənət məktəbi, 20 mədəniyyət sarayı, 4 dövlət teatrı ermənilər tərəfindən məhv edilib.

Xatırladaq ki, Kəlbəcər rayonu 1993-cü il aprelin 2-də Ermənistan tərəfindən işğal edilmişdi. Həmin dövrdə hakimiyyətdə olan AXC-Müsavat cütüününün şəriyyətsiz və xəyanətkar siyasəti rayonun işğalına şərait yaratmışdır. 2020-ci il noyabrın 25-də Kəlbəcəri tərk edən erməni əhalisi 1993-cü ildə rayonun işğalından sonra orada qeyri-qanuni məskunlaşmışdı. Belə ki, BMT-nin və ATƏT-in prinsiplərinə zidd olaraq 1999-cu ildən işğalçı Ermənistan Kəlbəcər ərazisində ermənilərin fəal məskunlaşdırılmasına başlamışdı. Kapitulyasiya aktından sonra ermənilər qeyri-qanuni yaşadıqları ərazi-

faciəsi azərbaycanlılara, daha dəqiq desək, kəlbəcərlərə bir xəbərdarlıq idi. Həmin hadisədən düz bir il sonra Kəlbəcər işğal olundu, 2020-ci il no-

yabrın 25-də azad edildi. Kəlbəcərin azad edilməsi BMT TŞ-nin 822 sayılı qətnaməsinin tələblərinin yerinə yetirilməsi, Prezident İlham Əliyevin şərtlərinin dikte etdiyi siyasətin və Azərbaycan ordusunun qələbəsinin nəticəsi idi.

Ağdaban faciəsindən 30 il ötür, digər faciələr kimi, bu faciə də unudulmamalı, dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılmalıdır. Unutmamalıyıq ki, bu faciələri törədən cəzalannı almıdıqca, Yer üzündə daimi sülhə də təhlükə artacaq.

Zümrüd QURBANQIZI,
"Respublika".